

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2021

Aneta Kochová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

KALEVALA

Ilustrovaná kniha finského mýtu

BcA. Aneta Kochová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra designu
Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design
Specializace Ilustrace

Diplomová práce

KALEVALA
Ilustrovaná kniha finského mýtu
BcA. Aneta Kochová

Vedoucí práce: akad. mal. Renáta Fučíková
Katedra designu
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Aneta KOCHOVÁ**
Osobní číslo: **D18N0011P**
Studijní program: **N8208 Design**
Studijní obor: **Ilustrace a grafický design, specializace Ilustrace**
Téma práce: **Ilustrovaná kniha – beletrie**
Zadávací katedra: **Katedra designu**

Zásady pro vypracování

Tvůrčí záměr:

Tvorba ilustrované knihy, propojení textové a obrazové části.

Způsob realizace:

Realizační technika vyplyne v průběhu přípravných kreseb a skic a následných technických zkoušek.

Cíl:

Vytvoření umělecky hodnotné publikovatelné knihy.

Předpokládaný charakter výstupu:

Min. 1 ks ilustrované knihy ve 3 vyhotoveních, min. formátu 10x10 cm, obsahující min. 20 ilustrací, digitální tisk.

Rozsah průvodní zprávy:

3 normostrany.

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování DP**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

TAN, Shaun. *Nový svět*. V Praze: Labyrint, 2012. ISBN 978-80-86803-21-0.
GURNEY, James. *Color and Light: A Guide for the Realist Painter*.
Kansas City: Andrews McMeel Publishing, 2010. ISBN 9780740797712.
BURNIE, David. *Zvíře*. Praha: Knižní klub, 2014. ISBN 978-80-242-4450-1.

Vedoucí diplomové práce: **akademický malíř Renáta Fučíková**
Katedra designu

Oponent diplomové práce: **Mgr. Lucie Šavlíková**
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Datum zadání diplomové práce: **29. května 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2021**

Dle rozhodnutí č. j. *2021 005701/KD/41*
stanoven nový termín odevzdání BP/DP..... **30 -07- 2021**

L.S.

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Doc. akademický malíř František Steker v.r.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně
a nejedná se o plagiát.

Plzeň, červenec 2021

.....

Podpis autora

Poděkování

Chtěla bych poděkovat akad. mal. Renátě Fučíkové za odborné vedení, ochotu a rady, díky kterým jsem mohla tuto práci dotáhnout do zdárného konce. Dále můj dík náleží Lucii Dynterové, která mi pomohla s úpravou knihy a typografií.

OBSAH

1 TĚMA A DŮVOD JEHO VOLBY	1
2 PROCES PŘÍPRAVY A TVORBY	3
3 POPIS VÝSLEDNÉHO DÍLA	5
4 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	6
5 RESUMÉ	7
6 OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	8

1 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Výběr tématu diplomové práce se ukázal jako jedna z nejsložitějších částí celého procesu. Věděla jsem, že chci ilustrovat knihu, ale to bylo vše. Původně jsem zamýšlela knihu moderních povídek, nebo také poezii, nicméně tu jsem během magisterského studia již zpracovávala dvakrát jako klauzurní práci. Poté vznikl nápad vytvořit knihu mytologie, jelikož ráda kreslím fantastické, imaginativní náměty a mýtická monstra. Chtěla jsem báje evropské, avšak ne tak notoricky známé jako například řecké. Zpočátku jsem zvažovala Pobaltí – zaujal mě litevský mýtus o hadí královně Egle, plazi mě odjakživa fascinovali. Bohužel jsem zjistila, že byl již před několika lety v ateliéru Ilustrace jako diplomová práce zpracován a já nechtěla téma opakovat. Rozhodla jsem se podívat blíže na severské kultury – a tak jsem narazila na Kalevalu.

Kalevala, finský „národní“ epos, je jistě známá každému kdo se zajímá o severské země a jejich mytologii. Epos shrnuje v sérii příběhů tří bohatýrů, Lemminkäinen, Väinämöinen a Ilmarinen, potomků mýtického Kalevy, celou finskou mytologii. Dílo obsahující 22 795 veršů je rozděleno do padesáti „run“ čili zpěvů.

Kalevala vznikla díky obrozenci Eliasi Lönnrotovi, který v Karélii (země v severní Evropě, v současné době rozdělena mezi Rusko a Finsko) dlouhodobě sbíral lidovou slovesnost, na jejímž základě napsal takzvanou Starou Kalevalu. Tu vydal 28. února 1835. V roce 1849 vyšla rozšířená verze zvaná Nová Kalevala. Lönnrot předpokládal, že všechny rozmanité příběhy, tradované runopěvci, musely být kdysi dávno jediným monumentálním eposem, který se až v pozdější době roztříštil v jednotlivé celky (stejný názor zastával např. Karel Jaromír Erben). Jeho výsledná Kalevala je pokusem spojit jednotlivé

runy do jednoho příběhu a dávný epos tak rekonstruovat. Finští folkloristé shromáždili dohromady asi dva miliony veršů písní a jejich variant. Míra Lönnrotova podílu na výsledném díle je předmětem sporů. Odhaduje se, že asi třetina kalevských veršů jsou doslovné záznamy skutečné lidové poezie, asi polovinu materiálu Lönnrot mírně upravil a drobná část je jeho vlastní invencí.

Česky byla Kalevala vydána již roku 1894, po ruštině šlo o druhý překlad do slovanského jazyka. Zhostil se ho Josef Holeček, který se čistě kvůli Kalevalě naučil finsky. Vytvořil překlad, jenž je po mnoha stránkách ekvivalentní originálu a řadí se mezi celosvětově nejlepší. Holeček později přeložil i jiná díla finské lidové poezie.

28. února, v den výročí prvního vydání Staré Kalevaly, si Finové připomínají její význam a vyvěšují vlajku. Na Den Kalevaly se konají nejrůznější přednášky, výstavy či hudební představení a folklorní vystoupení. Mají jedno společné – kalevské náměty.

Kalevala je velmi podstatnou součástí finské národní hrdosti. Finsko je v každodenním životě protkáno odkazy na Kalevalu. Setkáme se s nimi v umění i v názvech bank. Na Kalevalu navazovaly celé generace finských umělců, včetně výtvarných nebo hudebních. Její vliv je však významný i v zahraničí. Byla přeložena do více než šedesáti světových jazyků. J. R. R. Tolkien ji uváděl jako jeden ze zdrojů inspirace pro Silmarillion. Na den 150. výročí vydání Kalevaly byl dokonce publikován komiks s Kačerem Donaldem nazvaný The Quest for Kalevala, kde se Strýček Skrblík vypraví hledat bájný mlýnek Sampo a vystupují zde původní postavy z eposu.

2 PROCES PŘÍPRAVY A TVORBY

Nejprve bylo nutné získat texty příběhů Kalevaly. V češtině za poslední dobu moc takových knih nevyšlo, takže jsem nakonec sehnala dvě poměrně staré publikace – jednu jsem si vypůjčila od své vedoucí práce a druhou koupila z internetového antikvariátu. Šlo o knihy *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo* (obr. 2), která je kompletním eposem v zjednodušené formě, a *Meč a Píseň* (obr. 3), která obsahovala mýty různých evropských kultur, ale byly mezi nimi i dva právě z Kalevaly.

Příběhy jsem si pročetla a jeden z nich, který se objevil v obou knihách, si zvolila pro svoji práci. Mýtus o kouzelném mlýnku Sampo fungoval velmi dobře vytržený z kontextu ostatních příběhů, byl výpravový, dobrodružný a poskytoval mnoho momentů, u kterých jsem věděla, že se mi budou dobře ilustrovat.

Příběhy jsem z obou knih oskenovala a v počítači pomocí technologie OCR převedla na editovatelný text. Obě verze báje se samozřejmě od sebe v nemálo oblastech lišily, takže jsem je porovnala a u každé z nich vybrala části, které mi přišly nejzajímavější na ilustrování. Ty jsem pak poskládala dohromady do jednoho příběhu a drobnou část textu jsem dopsala sama. Jeden příklad odlišnosti dvou textů byly hned hlavní postavy – v první knize vystupovali tři bratři, v knize druhé byla postava bratra Lemminkäinen vypuštěna a nahrazena Ahtim, synem panovačné královny Louhi. Rozhodla jsem se pro první zmíněnou verzi s ikonickým počtem tří bratrů.

Následovala oprava mnoha překlepů způsobených nedokonalou digitalizací textu. Příběh jsem rozdělila na jednotlivé úseky, podle toho jak by mohly být v mojí knize na jednotlivých stranách, a začala jsem přemýšlet nad odpovídajícími ilustracemi.

Dlouho jsem váhala nad výtvarnou technikou. Uvažovala jsem o uhlu nebo něčem více experimentálním – např. abstraktní skvrny tuší nebo použití přírodnin jako bláta a následné dokreslení menšího konkrétního výjevu. Nakonec jsem však zůstala ve své „komfortní zóně“ a zvolila si tužku, s tím že si s výsledkem můžu pohrát v počítači. Poté jsem začala vytvářet množství drobných skic pro ilustrace přes celou dvoustranu (obr. 4), ze kterých jsem vybrala devět, jež jsem zpracovala. Po velkých ilustracích následovala řada menších, které se spíše zaměřovaly na nějaké detaily, přírodniny nebo portréty zvířat (obr. 8). Při práci jsem střídala tužky různých tvrdostí, na první jemně tónující vrstvu kresby jsem používala tuhu tvrdší, u tmavých částí obrazu jsem přešla na měkčí.

Můj cíl byl pracovat se světlem a atmosférou, vytvořit fantaskní snové výjevy a posunout výtvarný projev jinam na rozdíl od klasických popisných zobrazení těchto mýtů (obr. 1). Jednotlivé postavy zde nejsou vizuálně odlišeny, důležitý není jejich vzhled, ale kontext v obraze.

Jako poslední z kreseb jsem zhotovila obálku knihy, rozhodla jsem se pro mystický, typicky severský výjev polární záře nad krajinou a losem, který tomu divu přihlíží (obr. 9).

Hotová díla jsem naskenovala, ve Photoshopu vyretušovala případné nedokonalosti a vyladila jas a kontrast. Černobílé ilustrace jsem také zkoušela v tomto programu kolorovat, z čehož vznikly modré a zelené verze. Tyto tři verze (včetně původní barevnosti) jsem vedle sebe porovnávala (obr. 7) a rozhodla se pro zelenou, kterou jsem později zbarvila také text. Tato barva se podle mého názoru hodí pro bájný, pohanský svět, který zobrazuji.

Nakonec jsem přidala náležitosti knihy jako např. titul, patitul a tiráž. Knihu jsem nechala vytisknout v tiskárně Dragon Press v Klatovech (obr. 10).

3 POPIS VÝSLEDNÉHO DÍLA

Kniha *Kalevala: O třech bratřích a mlýnku Sampo* má celkem 44 stran. Ilustrace byly kresleny tužkou na papír velikosti A3 a následně naskenovány a kolorovány v počítači v programu Adobe Photoshop do zeleného tónu, kterým je zabarven i text. Celkem devět ilustrací je přes celou dvoustranu, zbytek tvoří menší ilustrace jako doprovod textu.

K sazbě textů byla použita písma z rodiny Argesta. Příběh knihy byl vysázen řezem Argesta Text, řez Argesta Hairline jsem pro jeho jemnost zvolila pro obálku.

Kniha je vyhotovena v pevné vazbě V8. Kniha má atypický formát 196×291 mm a je tištěná na papír s jemnou přírodní strukturou Gardenia anice o gramáži 100g/m². Na předsádku byl použit tmavě zelený papír Sirio Color o gramáži 140g/m².

Příběh knihy vypráví o třech bratřích z Kalevaly, kteří se vydávají do země Pohjoly získat zpět kouzelný mlýnek Sampo panovačné královny Louhi. Hrdinové se plaví na lodi přes moře, cestu jim zkříží různé překážky a nestvůry. Nakonec Sampo získají, ten se však při finálním střetu s královnou Louhi rozbije a klesne na dno moře.

4 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1 STANOVSKÝ, Vladislav. *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962.
- 2 HULPACH, Vladimír, Václav CIBULA a Emanuel FRYNTA. *Meč a píseň: Hrdinské báje staré Evropy*. Praha: Artia, 1970.
- 3 Den Kalevaly, Den finské kultury. *Skandinávský dům* [online]. [cit. 25.7.2021]. Dostupné z: <http://www.skandinavskydum.cz/28-2-den-kalevaly-den-finske-kultury/>
- 4 Kalevala v českých zemích. *Severské listy* [online]. 14.11.2014 [cit. 25.7.2021]. Dostupné z: <https://www.severskelisty.cz/knihy/knih0186.php>
- 5 Kalevala. *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 25.7.2021]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kalevala>
- 6 Argesta font. *Atipo Foundry* [online]. [cit. 25.7.2021]. Dostupné z: <https://www.atipofoundry.com/fonts/argesta>

5 RESUMÉ

Kalevala is an illustrated book based on a Finnish myth about three brothers on a journey to retrieve Sampo, a magical mill of endless prosperity, from the malicious queen Louhi of the land Pohjola. The heroes sail the sea and encounter mythical creatures. After completing their objective, the tricked queen shows up and Sampo is broken and lost to the sea during a naval battle. The book consists of 44 pages. It is done in hardcover binding with the size 196×291 mm. The technique used for the illustrations is a pencil colored to green in Photoshop. There are 9 double-page illustrations, plus a number of smaller illustrations accompanying the text.

6 OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Příloha 1

Obrana Sampa, obraz z roku 1896 od finského malíře Akseli Gallen-Kallely

Příloha 2

Kniha *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo* (1962)

Příloha 3

Kniha *Meč a píseň* (1970)

Příloha 4

Skici k ilustracím

Příloha 5

Proces tvorby ilustrací

Příloha 6

Průběh práce

Příloha 7

Zkouška barevných variant

Příloha 8

Malé ilustrace

Příloha 9

Obálka knihy

Příloha 10a

Finální podoba knihy

Příloha 10b

Finální podoba knihy

Příloha 1

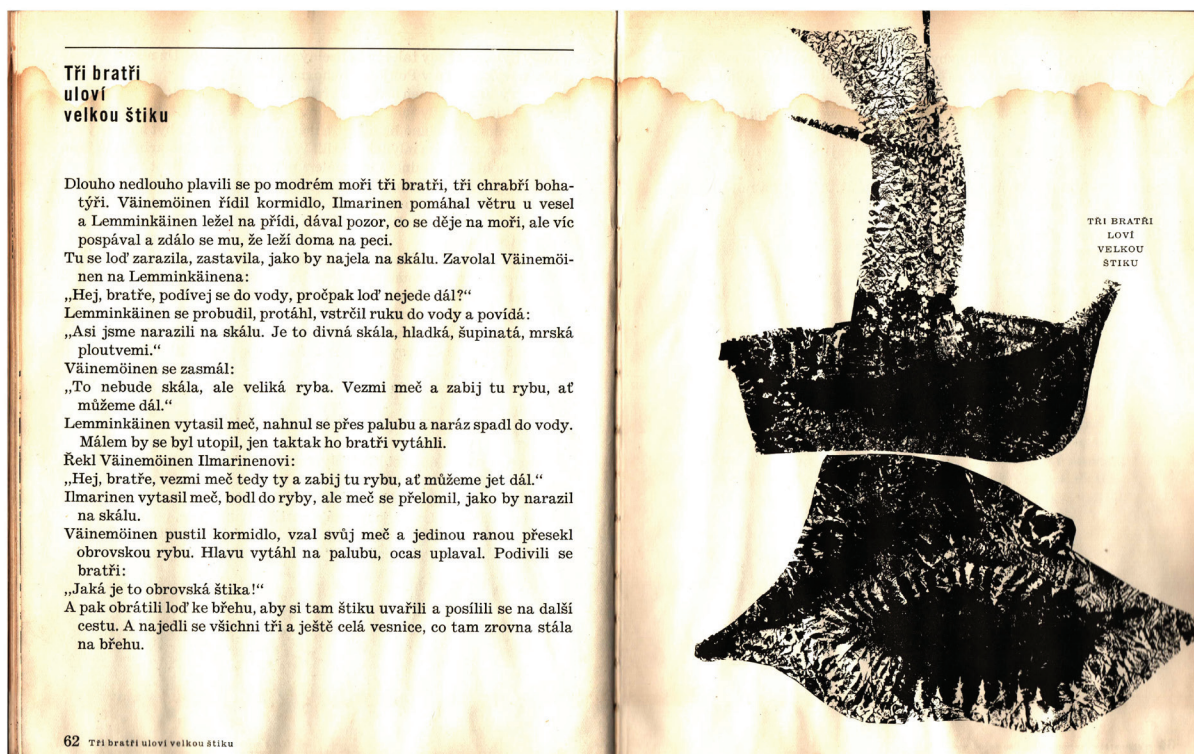
Obrana Sampa, obraz z roku 1896 od finského malíře Akseli Gallen-Kallely¹

1 The Defense of Sampo. Wikipedia, the free encyclopedia [online]. [cit. 25.7.2021]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Defense_of_the_Sampo

Příloha 2

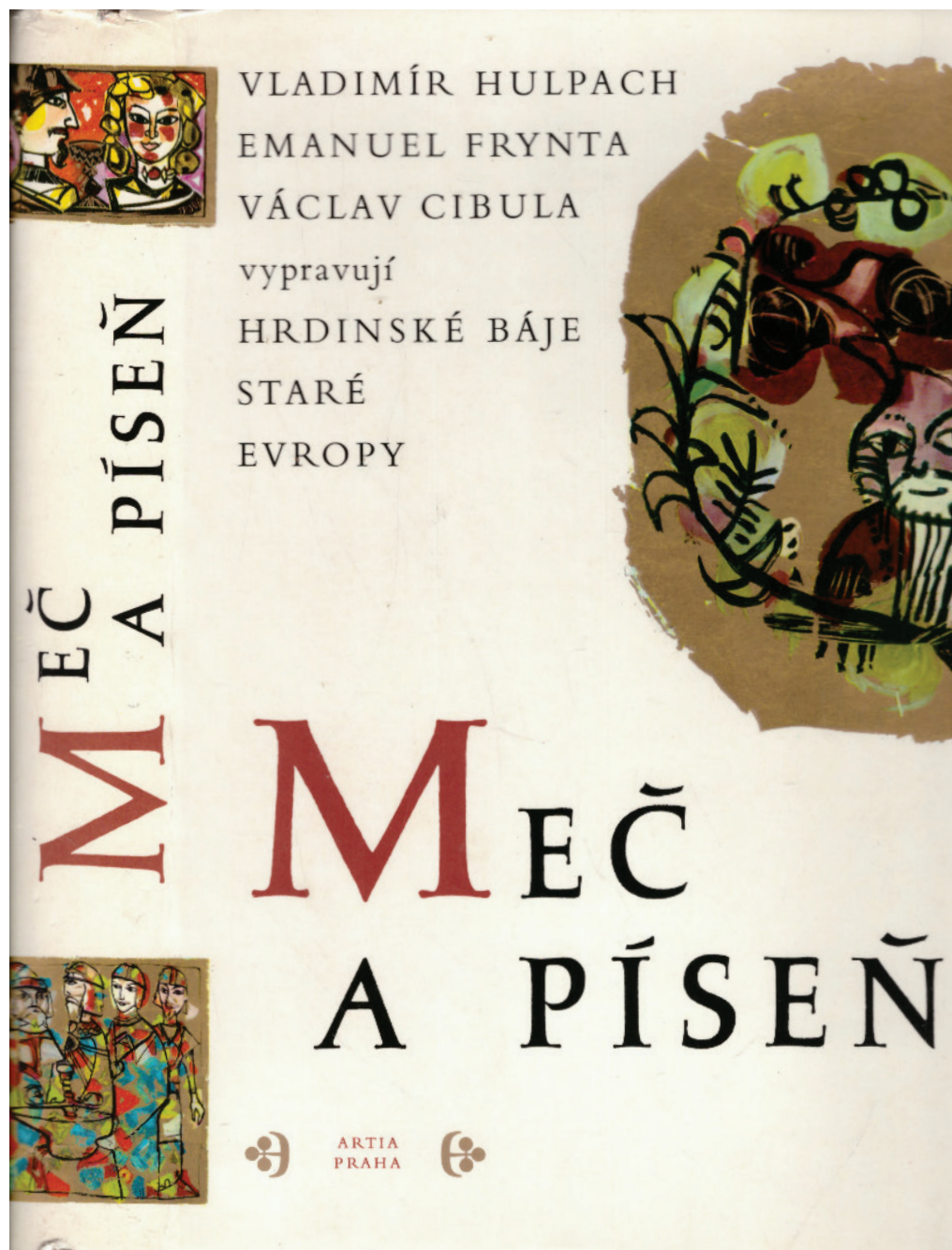
Kniha *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo* (1962)²

2 STANOVSKÝ, Vladislav. *O třech bratřích z Kalevaly a kouzelném mlýnku Sampo*. Foto vlastní

Příloha 3

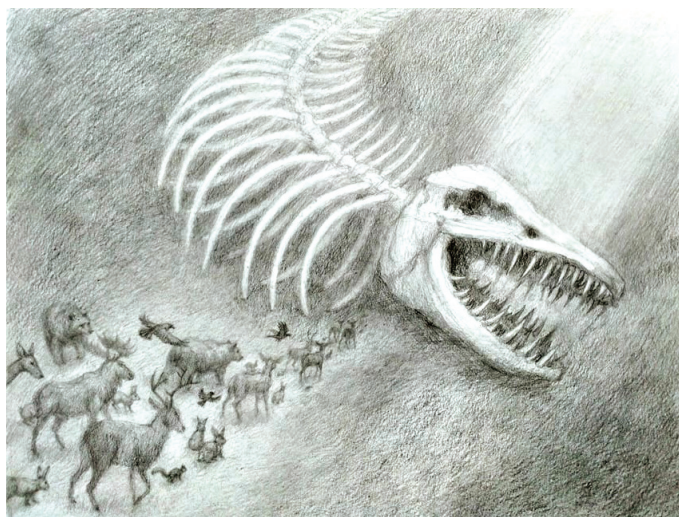
Kniha *Meč a píseň* (1970)³

3 Meč a píseň; Hulpach Vladimír, Frynta Emanuel, Cibula Václav | Antikvariát Učebnice [online]. Dostupné z: <https://antikvariatucebnice.cz/produkt/mec-a-pisen-hulpach-vladimir-frynta-emanuel-cibula-vaclav/>

Příloha 5

Proces tvorby ilustrací⁵

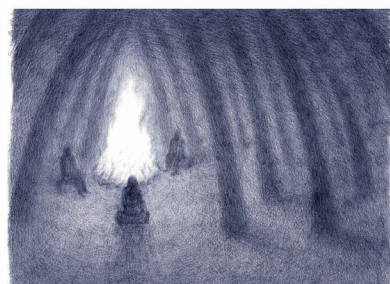
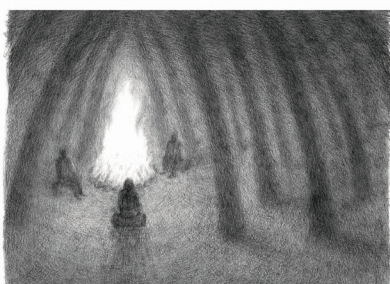
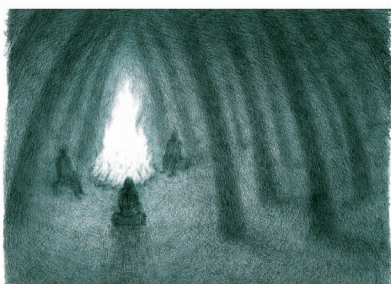
Příloha 6

Průběh práce⁶

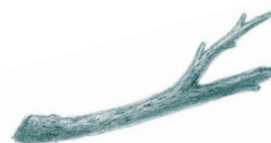
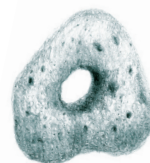
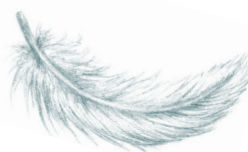
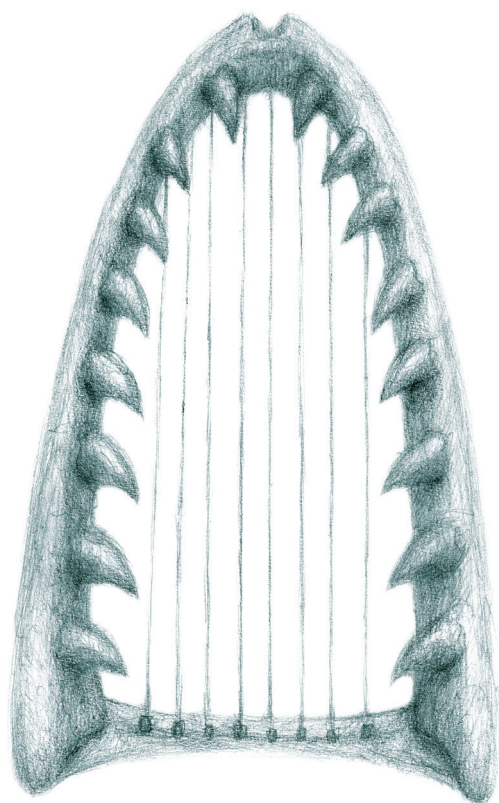
Příloha 7

Zkouška barevných variant⁷

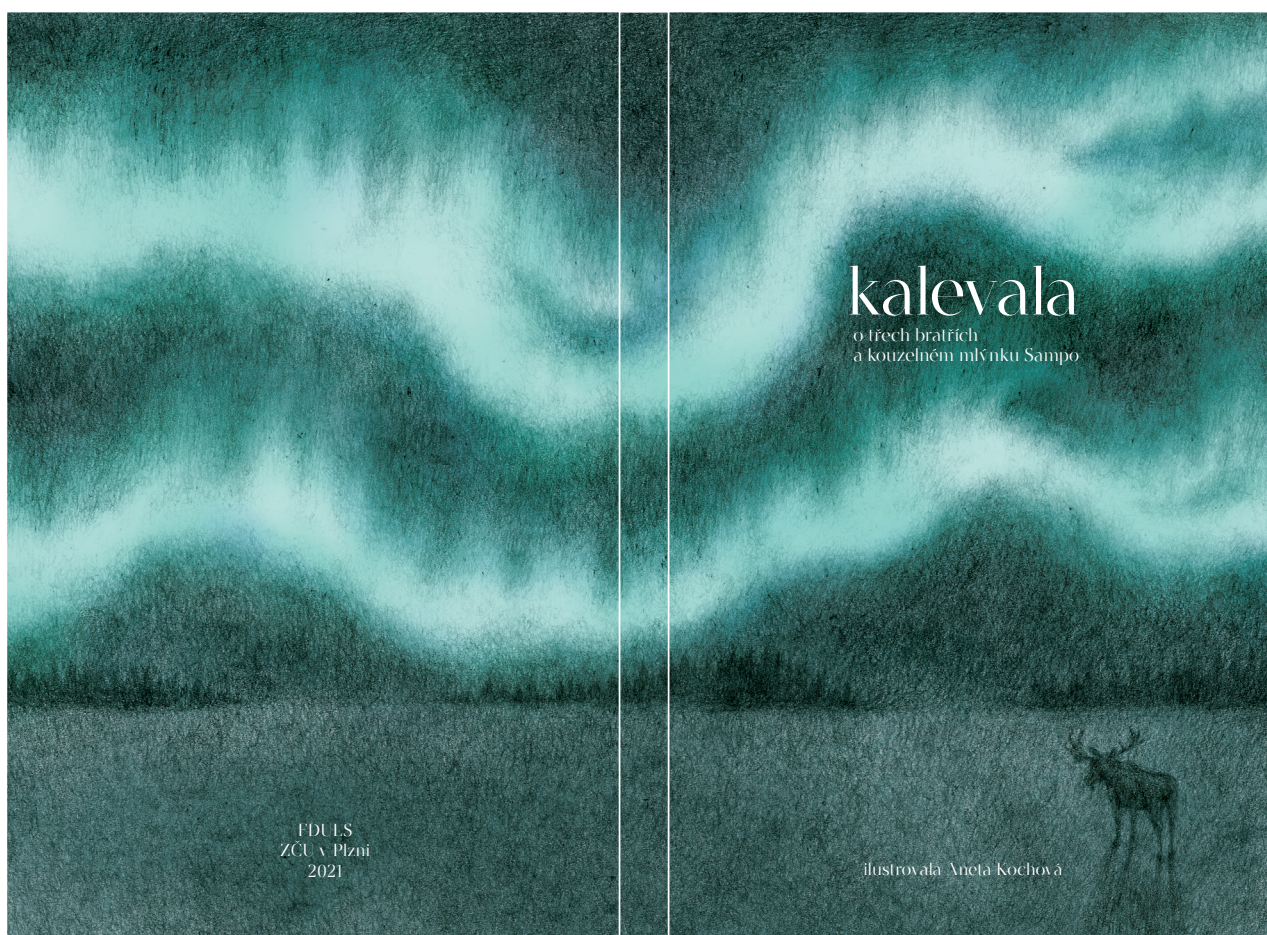
Příloha 8

Malé ilustrace⁸

Příloha 9

Obálka knihy⁹

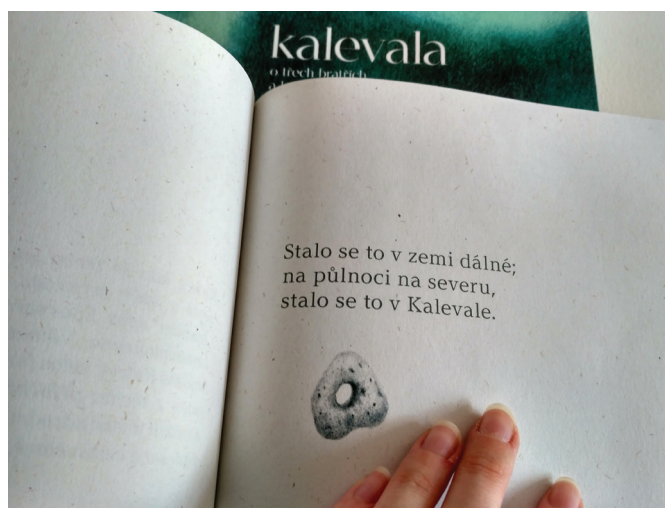
Příloha 10a

Finální podoba knihy¹⁰

Příloha 10b

Finální podoba knihy¹¹

11 foto vlastní